

Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine

IZVLEČEK

Projekt "Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine" je primer revitalizacije podeželja z vključevanjem naravne in kulturne dediščine v turistično ponudbo. Izpostavljeni so elementi načrtovanja, oblikovanja, vzdrževanja in razvoja dejavnosti znotraj pilotnega območja. Trajna gospodarska podlaga za razvoj podeželja tega območja temelji na uspešni promociji in trženju regionalnega turističnega proizvoda tako na domačem kot tudi na mednarodnih turističnih trgih.

Ključne besede:

podeželje, turizem na podeželju, naravna in kulturna dediščina, Dolenjska, Bela krajina, Slovenija.

ABSTRACT

The Heritage Trail of Dolenjska and Bela krajina: a Case Study of Rural Area Revitalization
"The Heritage trail of Dolenjska and Bela krajina" in Slovenia is a case of rural revitalization through sustainable tourism, using heritage as its key factor. Elements of planning, maintenance and development within the project area are introduced and elaborated. Sustainable development of the pilot rural area is based on successful marketing of the regional tourist product on domestic and foreign markets as well.

Key words:

rural areas, rural tourism, natural and cultural heritage, Dolenjska, Bela krajina, Slovenia.

Avtor besedila in fotografij:

MARKO KOŠČAK, dr. geog.,

vodja projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine, Slovenija

E-pošta: heritage.trail@siol.net

COBISS I.04 strokovni članek

revitalizacija podeželja z vključevanjem naravne in kulturne dediščine

Č

ste se v zadnjih letih potepali po južnem delu Slovenije, vam je verjetno v roke prišlo informacijsko gradivo "Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine". Kako se je oblikoval ta turistični produkt in kakšni so njegovi dolgoročni cilji? Kje je (ali pa se skriva) vloga geografa pri usmerjanju razvoja podeželja? Ali obstaja recept za uspeh?

Interdisciplinarno zasnovan pilotni projekt je sofinancirala Evropska komisija, potekal je od januarja 1996 in se formalno končal junija 1997. Od takrat projektne dejavnosti "upravlja" 27 članski koordinacijski odbor, sestavljen iz institucij javnega, zasebnega in nevladnega sektorja ter pod okriljem Območne gospodarske zbornice Novo mesto. Raznovrstne projektne dejavnosti so usmerjene k revitalizaciji podeželja Dolenjske in Bele krajine z vključevanjem objektov in območij naravne in kulturne dediščine kot prvin turistične ponudbe na tem območju. Projekt se potrjuje v praksi: najprej so partnerji delovali predvsem na področju trženja regionalnega turističnega proizvoda, zdaj pa se aktivnosti nadaljujejo v smeri celostnega razvoja podeželja in vzpostavitve lokalne akcijske skupine (LAS) kot temelja za črpanje sredstev LEADER v programskem obdobju 2007-2013.

Trženje dediščine?!

Projekt bi lahko opredelili kot regionalno mrežo naravnih in kulturnih znamenitosti ter turističnih storitev, ki je oblikovana v okviru določene turistične ponudbe; turistom naj bi omogočala zanimivo ter pestro bivanje na izbranem območju v času do enega tedna.

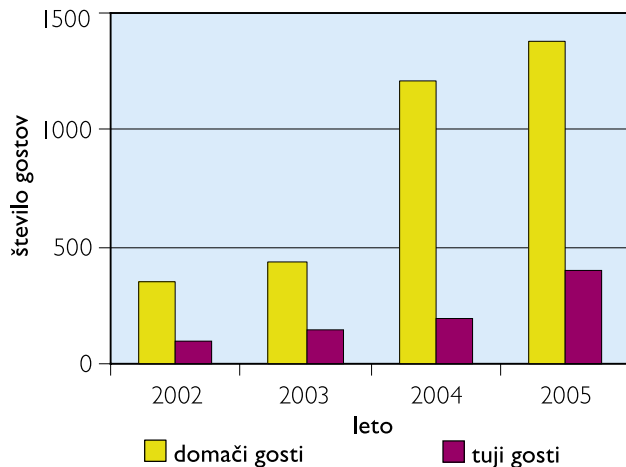
Poti dediščine niso samo seznam podatkov o turističnih znamenitostih in turističnih storitvah na Dolenjskem in v Beli krajini. Prav tako to ni niz znamenitosti, povezanih z določeno skupno temo, ki jim turisti sledijo. Poti dediščine povezujejo različne vrste naravnih in kulturnih znamenitosti, turističnih storitev in dejavnosti, ki obiskovalcu ponujajo široko izbiro v okviru teme "narava in kultura". Namen tovrstnih projektov je privabiti obiskovalce v določeno turistično regijo z raznovrstno ponudbo. Ko pa obiskovalci v regijo pridejo, si lahko po lastnem izboru začrtajo poti s pomočjo seznama ponujenih možnosti ali dodatne ponudbe s strani posameznih lokalnih skupnosti.

Cilj projekta je izboljšati življenjsko raven podeželskega prebivalstva, ne da bi pri tem korenito spremenili ali "uničili" lokalno kulturo oziroma obstoječi način življenja. Vendar – na kakšen način?

Načrtovanje regijskega turističnega proizvoda

Naloga načrtovalca regijskega turističnega proizvoda Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine je združiti različne pobude za razvoj trajnostnega turizma in zagotoviti njihovo povezavo v fizično in operativno celoto. Za to je potrebno skupinsko delo različnih strokovnjakov in tudi tesne povezave med ljudmi, ki pripravljajo poti dediščine, ter sodelovanje med tistimi, ki so odgovorni za urejanje pokrajine, varstvo dediščine in promoviranje turizma v regiji.

Glavni poudarek je torej na poteh (območjih in objektih dediščine; glej Sliko 2) in njihovih tipičnih prvinah, vendar se mora projekt celovito vklapljati

Slika 1: Število domačih in tujih gostov - obiskovalcev poti dediščine Dolenjske in Bele krajine" (8).

v regijo, ker se obiskovalci ne zadovoljijo samo z omejenim turističnim proizvodom. Prav tako bodo na vedenje turistov in na njihove dejavnosti znotraj regije vplivale tudi tiste značilnosti, ki niso vključene v poti dediščine. Pomembno se je zavedati, da lahko turisti "koristijo" ali pa "škodujejo" kulturni pokrajini načrtovanega razvojnega območja.

Načrtovalec turističnega proizvoda mora osvetliti obseg, znotraj katerega bodo oblikovane poti dediščine, pa tudi ostale sestavine ob njej. Prvi element tega "sistema" je pokrajina - njen značaj, lastnosti, njena privlačnost za turiste, pa tudi vse prvine, ki lahko zmanjšajo njeno privlačnost (na primer prisotnost degradiranih območij). Druga prvina je struktura naselij, zlasti mest in letovišč, ki so središča prometnih poti (letalskih, železniških, cestnih itd.) ter trgovskih in drugih storitev, ki jih bodo turisti med svojim bivanjem v regiji potrebovali. Naslednja prvina so prometne zveze (ceste, železniški potniški promet, javni avtobusni prevoz) znotraj regije in povezave z ostalimi regijami (pri tem moramo upoštevati, iz katerih krajev bodo obiskovalci najverjetneje prispeili). Prav tako pomembna prvina so obstoječi vzorci turizma, vključno s središči, ki jih potencialni uporabniki poti dediščine že obiskujejo.

Šele na tej točki se lahko načrtovalec turističnega proizvoda osredotoči na glavne sestavine poti dediščine. To so lahko območja z izredno privlačno kulturno pokrajino, skupaj s približno oceno o njihovi primernosti za panoramske vožnje, sprehode, kolesarjenje, jahanje itd. Zanimajo ga tudi poti, ki so že določene in trasirane ali pa še bodo, in so posebno primerne za

FIZIČNO NAČRTOVANJE

Ali obstajajo ustrezne prometne povezave med izbranimi lokacijami?

ANALIZA TRGA

Kaj pričakujejo obstoječi in potencialni trgi?

ZMOGLJIVOST

Kako bo prihod obiskovalcev vplival na preskrbo s pitno vodo, kako (pre)obremenjene bodo ceste in kanalizacija?

VREDNOTENJE KVALITET POKRAJINE, NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

Katere objekte in območja lahko regija ponudi obiskovalcem?

OBLIKOVANJE LOKALNEGA INTERESNEGA ZDRUŽENJA

Kako zasnovati aktivno partnerstvo javnega, zasebnega in nevladnega značaja?

NORMATIVI

Kako pojasniti nosilec turistične dejavnosti (in domačinom), kaj obiskovalci pričakujejo?

PROMOCIJA IN INTERPRETACIJA

Na kakšen način se približati potencialnim obiskovalcem?

NADALJNI RAZVOJ PROJEKTA

Kako razširiti ponudbo? Kdaj in kako vključiti posodobitve in novosti?

Slika 2: Potek, lokacije in zasnova regionalnega turističnega proizvoda "Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine" (8).

Preglednica 1: Rezultati projekta "Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine".

aktivnost	rezultat
upravljanje projektnih dejavnosti na regionalni ravni	sporazum o sodelovanju podpisalo 27 partnerjev
trženje projekta	povezave z nosilci trženja na nacionalni (Ministrstvo za gospodarstvo, Slovenska turistična organizacija - STO, Kompas, Globtour) in lokalni ravni, z nosilci turistične ponudbe v regiji (Krka Zdravilišča) in posameznimi ponudniki (hoteli, gostilne, turistične kmetije)
priprava promocijskega gradiva	promocijsko gradivo v šestih jezikih, spletna predstavitev ponudbe, promocijska zgoščanka, informacijska mreža v sistemu STO, gostovanje na spletnih straneh nemškega partnerja
izobraževanje	izobraževanje nosilcev turistične ponudbe (300 oseb v sodelovanju s Kmetijsko gozdarskim zavodom iz Novega mesta; vključitev tudi 80 brezposelnih oseb), pomoč pri kandidiranju za sredstva SAPARD; študijsko potovanje za domače in tuje novinarje ter organizatorje turističnih potovanj iz Nemčije, Združenega kraljestva in Italije
označevanje lokacij	enotno označene lokacije (do sedaj 22)
"odmevnost" in promocija	zmaga na natečaju za najboljši projekt regionalnega razvoja v Sloveniji za leto 2003, podelitev "Srebrnega sejalca" na natečaju STO za najbolj domiseln turistični projekt v Sloveniji za leto 2004; mednarodna konferenca na Otočcu (februar 2005)

turiste in njihovo gibanje po pokrajini (daljše pešpoti, panoramske ceste, železniške poti, jahalne poti itd.). Potem so pomembna sestavina območja in objekti naravne in kulturne dediščine, ki bi lahko zanimali obiskovalce. To so lahko kraji in objekti, ki so že znani kot del dediščine (zgodovinski spomeniki, mestni parki, naravni parki), pa tudi druge posebnosti, kot so romarske cerkve, samostani, ohranjena vaška arhitektura, gradovi, stari mlini, soteske, izviri rek, vrtovi, muzeji, kraške jame, razgledne točke ipd.

Nato lahko začnemo snovati možno obliko poti dediščine. Pri oblikovanju modela poti dediščine je dobro izdelati poenostavljen metodološki diagram najverjetnejših vzorcev gibanja turistov. Ti diagrami sprožajo vprašanja o možnostih prevoza, potencialnih začetnih točkah poti in o tem, kako naj različne znamenitosti "razvrstimo v skupine", ki skupaj predstavljajo večjo turistično zanimivost.

Po izdelavi kartografske dokumentacije in shematičnih diagramov sledi naslednji korak, to je izdelava enotnega zemljevida v velikem merilu, ki naj prikaže začasno obliko poti dediščine. Označene so glavne ceste, po katerih bodo gostje verjetno prispeli v pokrajino in po katerih se bodo po njej gibali; središča, v katerih bodo verjetno iskali prenočišče (in s tem omogočali nadaljnji razvoj stacionarnega turizma) in druge storitve ter glavna in najpomembnejša območja in objekti naravne in kulturne dediščine, ki bodo sestavni del objavljenih poti dediščine.

Sledi zelo pomemben korak, prepričati se ali znamenitosti, prikazane na zemljevidu, prenesejo obisk turistov, pri čemer je odločilnega pomena vrednotenje družbene, fizične in okoljevarstvene sprejemljivosti določenega okolja, gre za t. i. nosilno sposobnost (ang. *carrying capacity*). Le-ta vključuje tudi predstavitev vsebin lokalnim oblastem in vsem, ki kakorkoli skrbijo za območja in objekte naravne in kulturne dediščine, prometne zveze ali druge sestavine, vključene v predlagane poti dediščine. To je odločilna faza, kajti uspeh projekta je odvisen zlasti od tega, koliko se vsak partner strinja z začrtano idejo in jo tudi uresničuje. Soočenja s krajevnimi interesi lahko seveda pripeljejo do spremembe prvotne oblike poti. Šele ko se vse razprave končajo, lahko pričnemo pripravljati promocijsko in drugo gradivo, ki je potrebno za trženje tako nastalega regijskega turističnega proizvoda, za vodenje gostov ter za predstavitev in interpretacijo objektov in območij, vključenih v projekt.

Izkušnja z Dolenjske in Bele krajine kaže, da sta pri izbiri območij in objektov naravne in kulturne dediščine, ki so bila vključena v poti dediščine, potrebna velika pazljivost in natančno skupinsko delo. Površna raziskava ali prevlada lokalnih interesov lahko povzročita, da so v projekt vključene lokacije, ki niso dovolj kakovostne, dostopne ali nimajo zadostnih zmogljivosti. Po drugi strani pa se lahko zgodi, da zaradi naglice ali neupoštevanja lokalnih interesov nekatere zelo zanimive lokacije niso vključene v projekt.

Idej in aktivnosti nam ne zmanjka ...

V prihodnje nameravamo v okviru projekta "Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine":

- sodelovati pri pripravi turističnega vodiča za angleško govorno področje;
- intenzivirati trženje preko novega projektnega partnerja in odpreti informacijsko pisarno projekta na Novem trgu v Novem mestu;
- prenesti znanje na druge lokacije in območja v Sloveniji ter čez mejo (Hrvaška, Srbija, Črna gora, Bosna, Kosovo, Makedonija itd.);
- nastopiti na specializiranih turističnih sejmih;
- sodelovati pri načrtovanju turističnih con na obmejnem območju s Hrvaško ter pri pripravi turističnih grozdov v sodelovanju s Podjetniškim centrom Novo mesto;
- podpisati četrti triletni sporazum o izvajanju projektnih dejavnosti do konca leta 2008;

Slika 3: Obisk na posameznih lokacijah raste iz leta v leto - primer Izvir Krupe v občini Semič (foto: Marko Koščak).

Slika 4: Promocijsko gradivo projekta je na voljo v šestih jezikih.

- pridobiti sredstva za pripravo akcijskega načrta za črpanje sredstev LEADER v programskem obdobju 2007–2013;
- sodelovati v mednarodnem projektu LEADER+ z agencijo PLANED iz Walesa (dva projekta sodelovanja in izmenjave izkušenj pri razvoju podjetništva na podeželju in razvoju kulturne dediščine ter kulturnega sodelovanja med sodelujočimi partnerji iz Walesa, Irske, Anglije, Češke, Španije in Slovenije).

Predstavljeni pristop predstavlja dolgoročni in trajnostni koncept, ki lahko, predvsem v sodelovanju med posameznimi partnerji javnega, zasebnega in nevladnega sektorja pomeni priložnost za oblikovanje širših, regijskih konceptov in njihove prepoznavnosti kot "eko-regije" oziroma "eko-destinacije". Za doseg tovrstnih ciljev si velja prizadevati tudi v Sloveniji, saj je iz vidika biotske raznolikosti, ohranjenosti kulturne krajine, naravne in kulturne dediščine prav gotovo ena od dežel z velikim potencialom za razvoj tovrstnih produktov.

Literatura

1. Dower, M., Papageorgiu, F., Tziallast, G. 1996-1997: Tourism Planning, Heritage Trails Project in Bulgaria & Slovenia - Dolenjska & Bela krajina. Ljubljana.
2. Sell, J., Wade, J. 1996-1997: Assessing Cultural Assets, Heritage Trails Project in Slovenia. Ljubljana.
3. Goodwin, H. 1996-1997: Assessing Social, Physical & Environmental Carrying Capacity, Heritage Trails Project in Slovenia.
4. Nizette, P. 1996-1997: Marketing the Heritage Trail & Creating a Tourism Association, Heritage Trails Project in Slovenia. Ljubljana.
5. Binks, G. 1996-1997: Providing Information and Interpretation for Visitors, Heritage Trails Project in Slovenia. Ljubljana.
6. Gresshoff, M. M. 1996-1997: Standards and Accommodation, Heritage Trails Project in Slovenia. Ljubljana.
7. Koščak, M. 1999: Preobrazba podeželja ob slovensko-hrvaški meji. Doktorska disertacija. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
8. Arhiv projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine 1995–2005. Novo mesto.